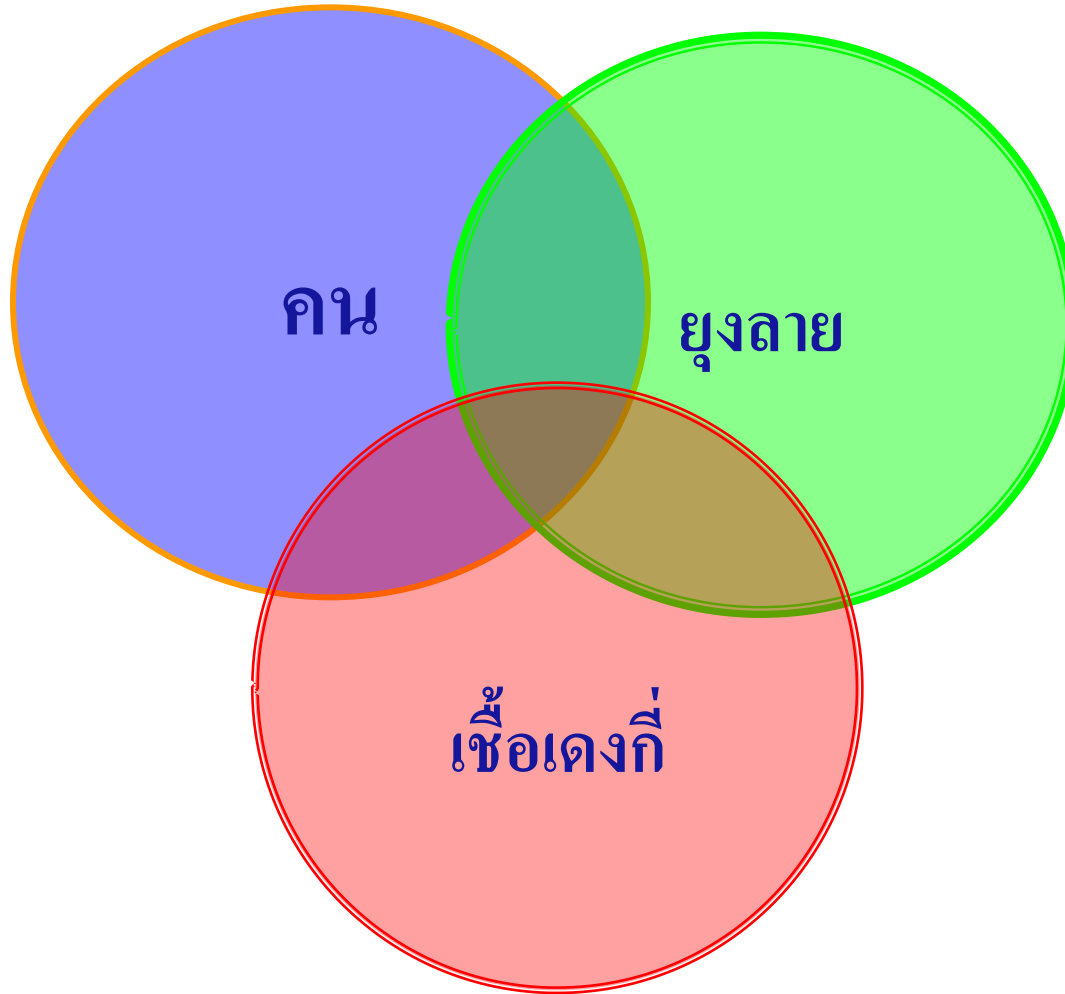

มาตรการเฝ้าระวังป้องกันควบคุม โรคไข้เลือดออก

โดย

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่

องค์ประกอบเกิดการเกิดโรคไข้เลือดออก

แมลงนำโรค : ยุงลาย

- ยุงลายบ้าน *Aedes aegypti*

- ยุงลายสวน *Aedes albopictus*

วงจรชีวิตยุงลาย

ยุงลายโตเต็มวัย

1-2 วัน

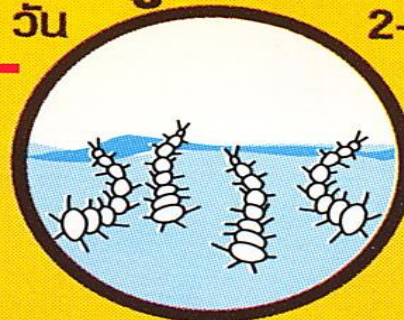
ตัวอ่อน

4-5 วัน

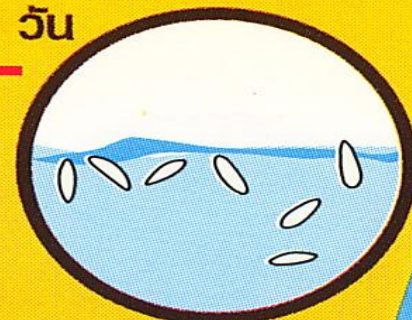
ลูกน้ำ

2-3 วัน

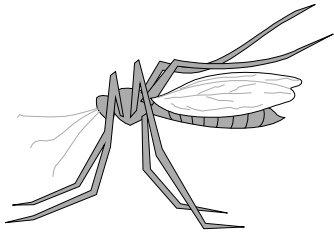
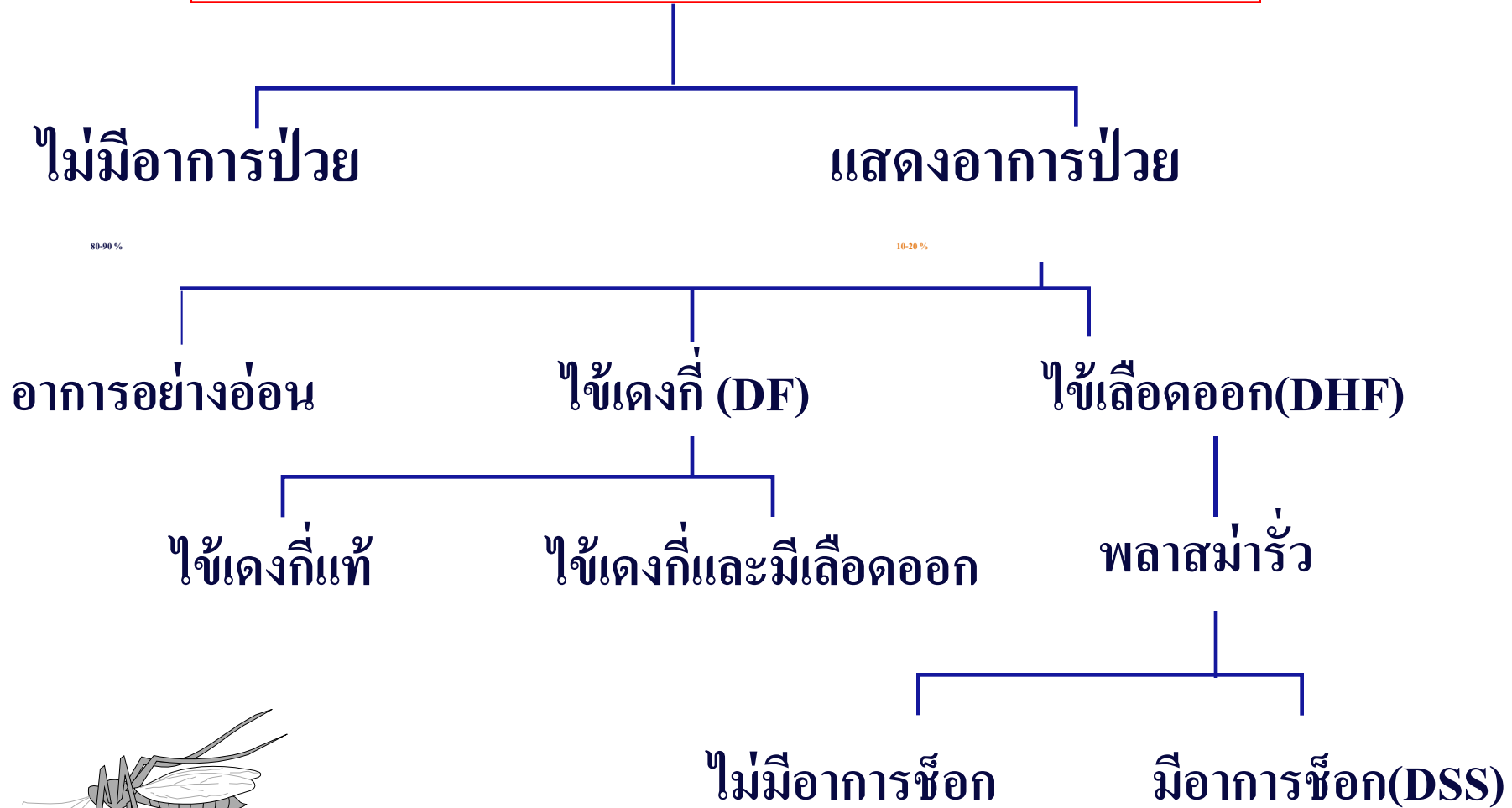

ไข่

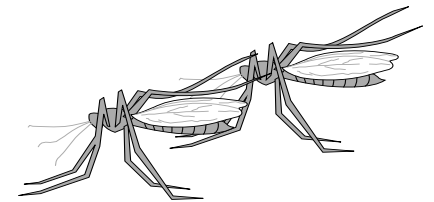
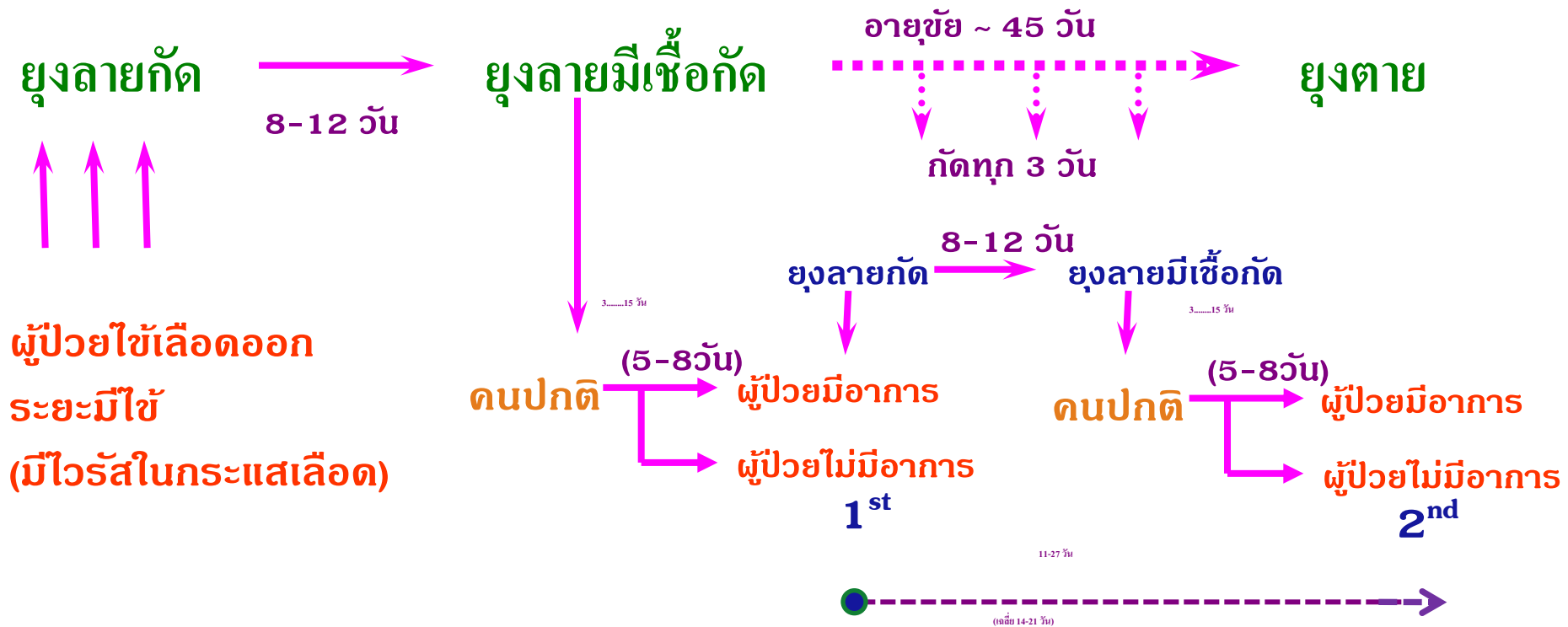

ระยะ 7-11 วัน จากไข่เป็นลูกน้ำ และเป็นตัวยุง

คนถูกยุงลายกัดและได้รับเชื้อไวรัสเดงกี .

การควบคุมการระบาดของโรคไข้เลือดออก

สาเหตุ และ การติดต่อ

❖ เกิดจากยุงลายกััดกินเลือดเด็กที่เป็นไข้เลือดออก
แล้วนำเชื้อ ไวรัสเดงกี ไป ถ่ายทอดให้เด็ก คนอื่น

■ ระยะฟักตัวในยุงประมาณ **8 - 12** วัน

■ ระยะฟักตัวในคนประมาณ **5 - 8** วัน

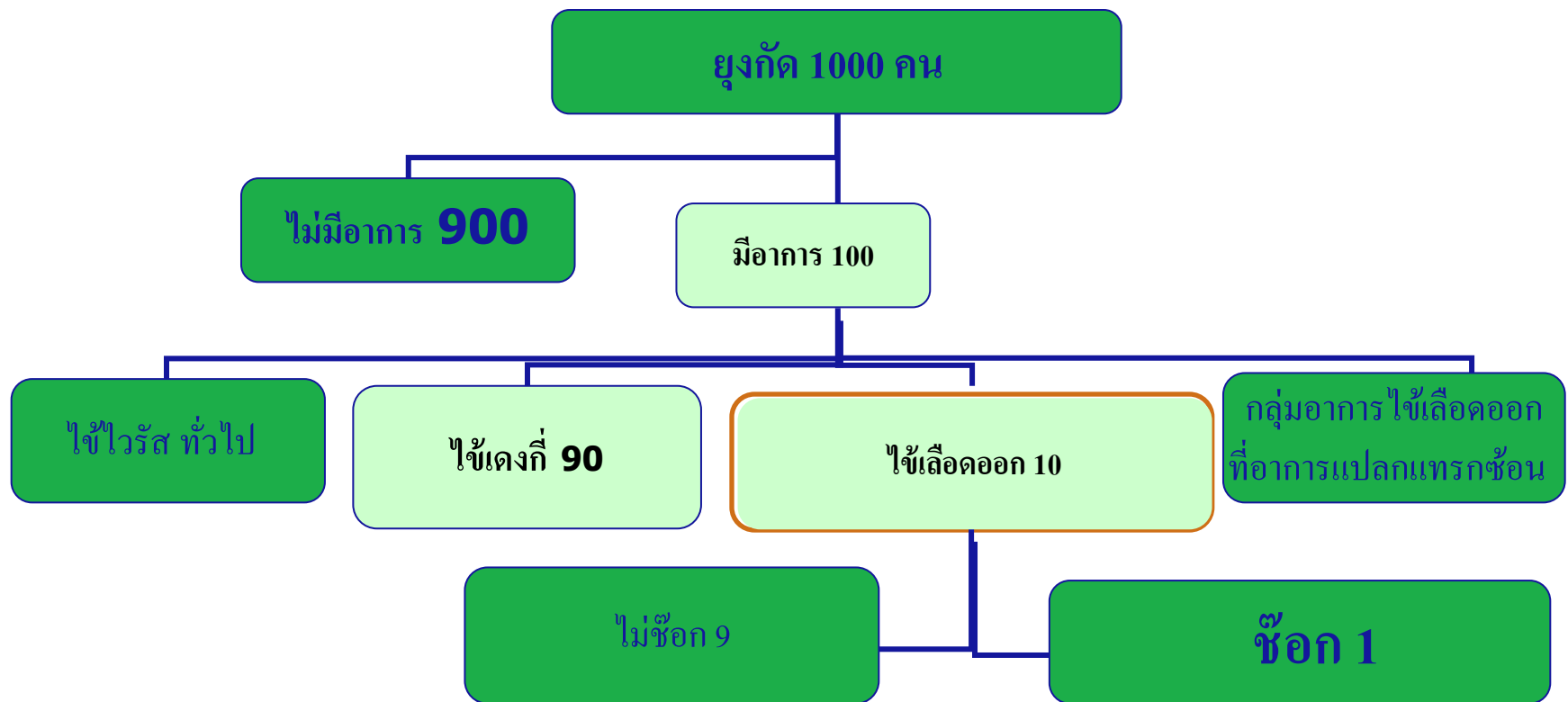
❖ คนที่ป่วยเป็นไข้เลือดออก เป็นแล้วเป็นอีกได้ ถ้า
เป็นซ้ำ ๆ อาจทำให้รุนแรงถึงตายได้

ทางคลินิก

1. ไข้สูงลอย 2-7 วัน
2. อาการเลือดออก positive Tourniquet test จุดเลือดออกตามตัว
3. ตับโต (มักกดเจ็บ)
4. การเปลี่ยนแปลงของระบบไหลเวียนโลหิต หรือ ช็อก

การตรวจทางห้องปฏิบัติการ

1. เกล็ดเลือดต่ำกว่า 100,000 เซล/ ลบ.มม.
2. มีการรั่วของพลาสมา : Hematocrit เพิ่มขึ้นมากกว่า 20% หรือมีน้ำในช่องปอด ช่องท้อง

อาการโรคไขเลือดออก

1. ไข้สูง
2. เลือดออก
3. ตับโต
4. ช็อค

ปัจจัยความรุนแรง

- 1. พื้นที่ป่วยซ้ำซาก**
- 2. อุบัติการณ์โรคปัจจุบัน
(Incidence)**

การดูแลรักษาเบื้องต้น

❖ ระยะใช้สูง

ใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดตัว กินยาลดไข้ เช่น พาราเซตามอลได้
แต่ ห้ามกินยา พวกแอสไพริน ดื่มน้ำผลไม้
หรือ สารละลายน้ำตาล เกลือแร่บ่อย ๆ

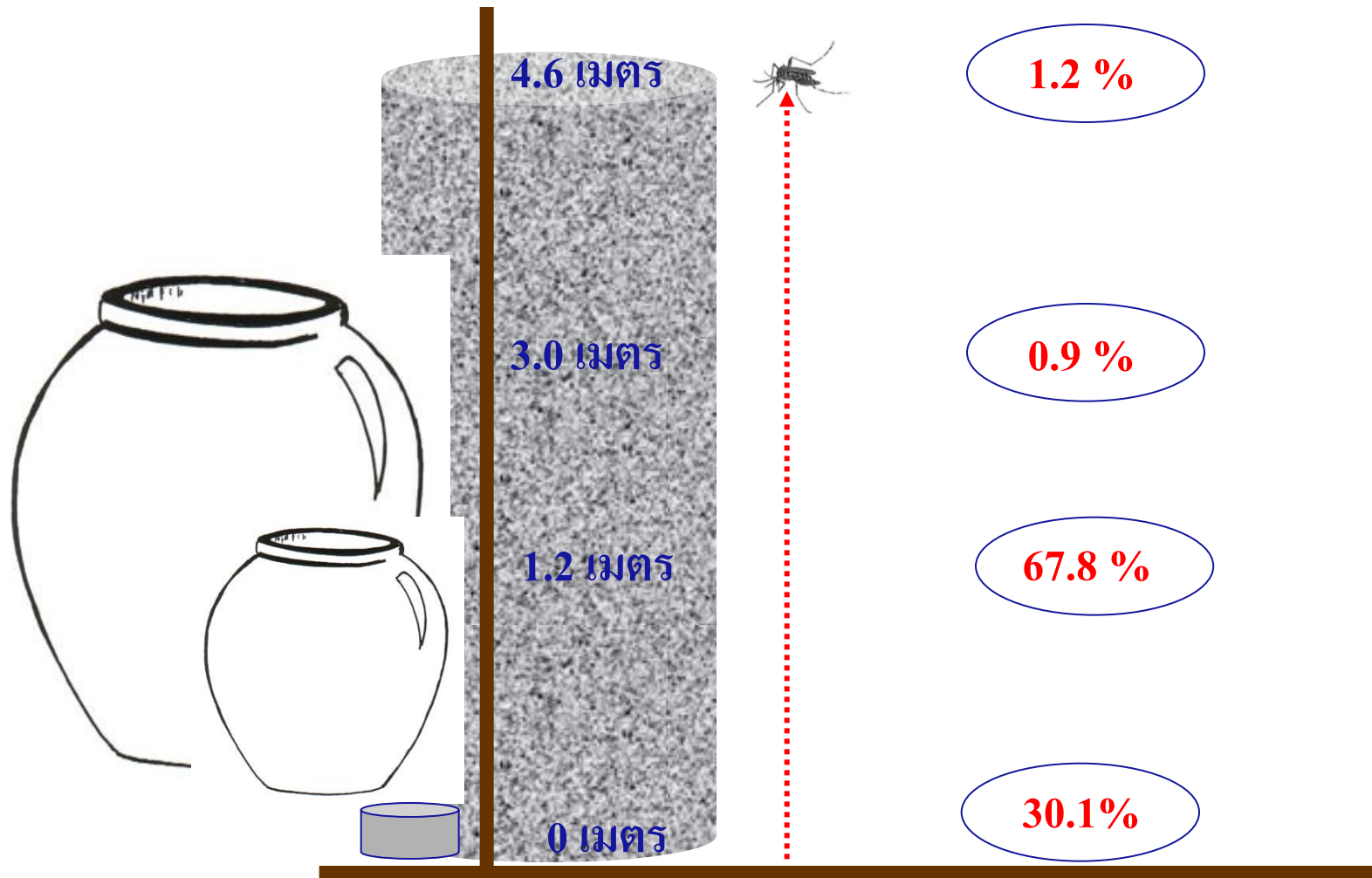
การป้องกัน

❖ อย่าให้ยุ่งกัด โดย

- นอนในมุ้ง หรือห้องที่มีมุ้งลวด
- อย่าอยู่ในที่มืด หรืออับลมที่มียุงลายหลบซ่อนอยู่
- เปิดพัดลม
- ใช้อากันยุง (จุดยา , ทายา)

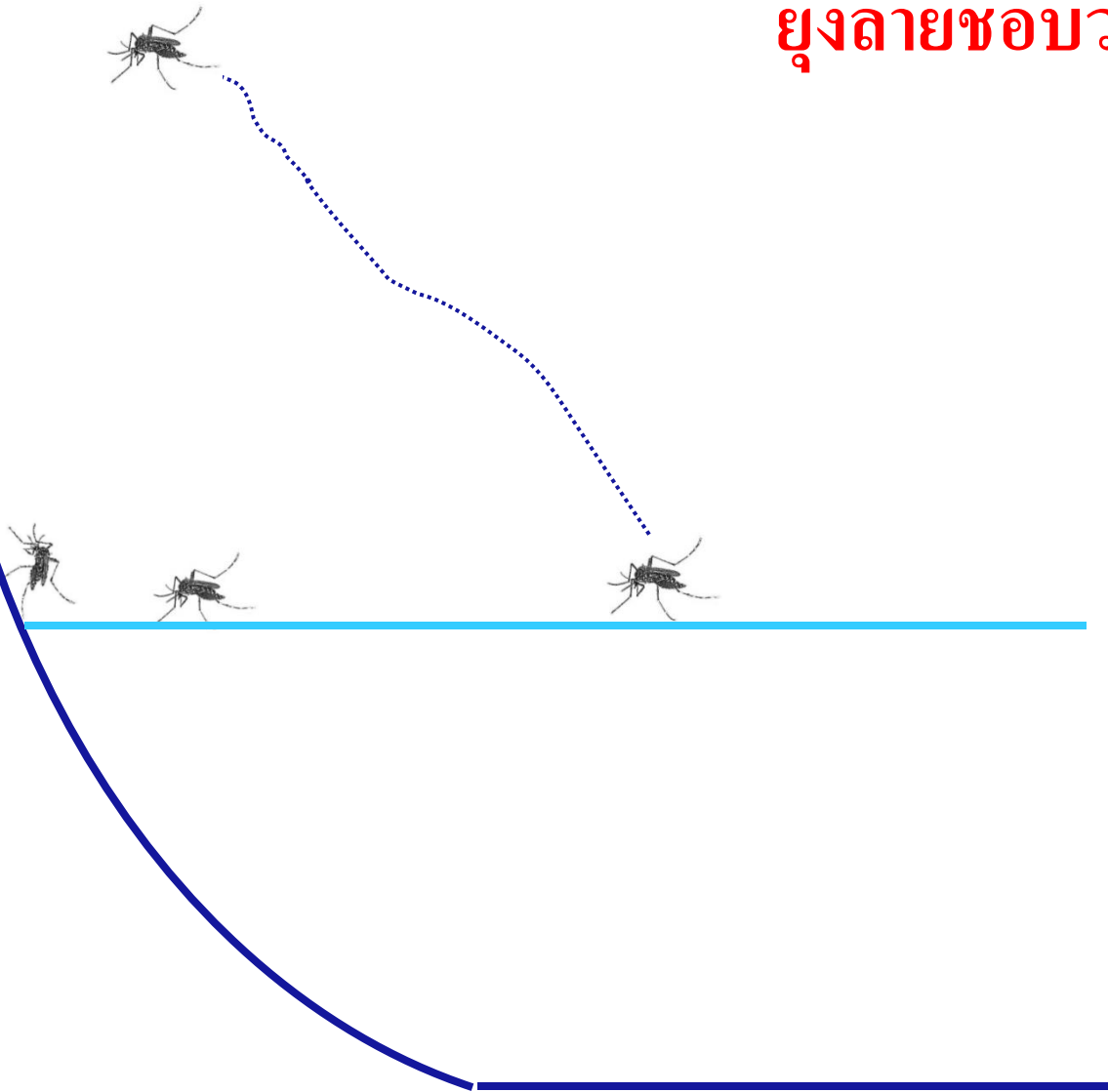
❖ กำจัดลูกน้ำ และควบคุมแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ทั้งที่บ้านและโรงเรียน

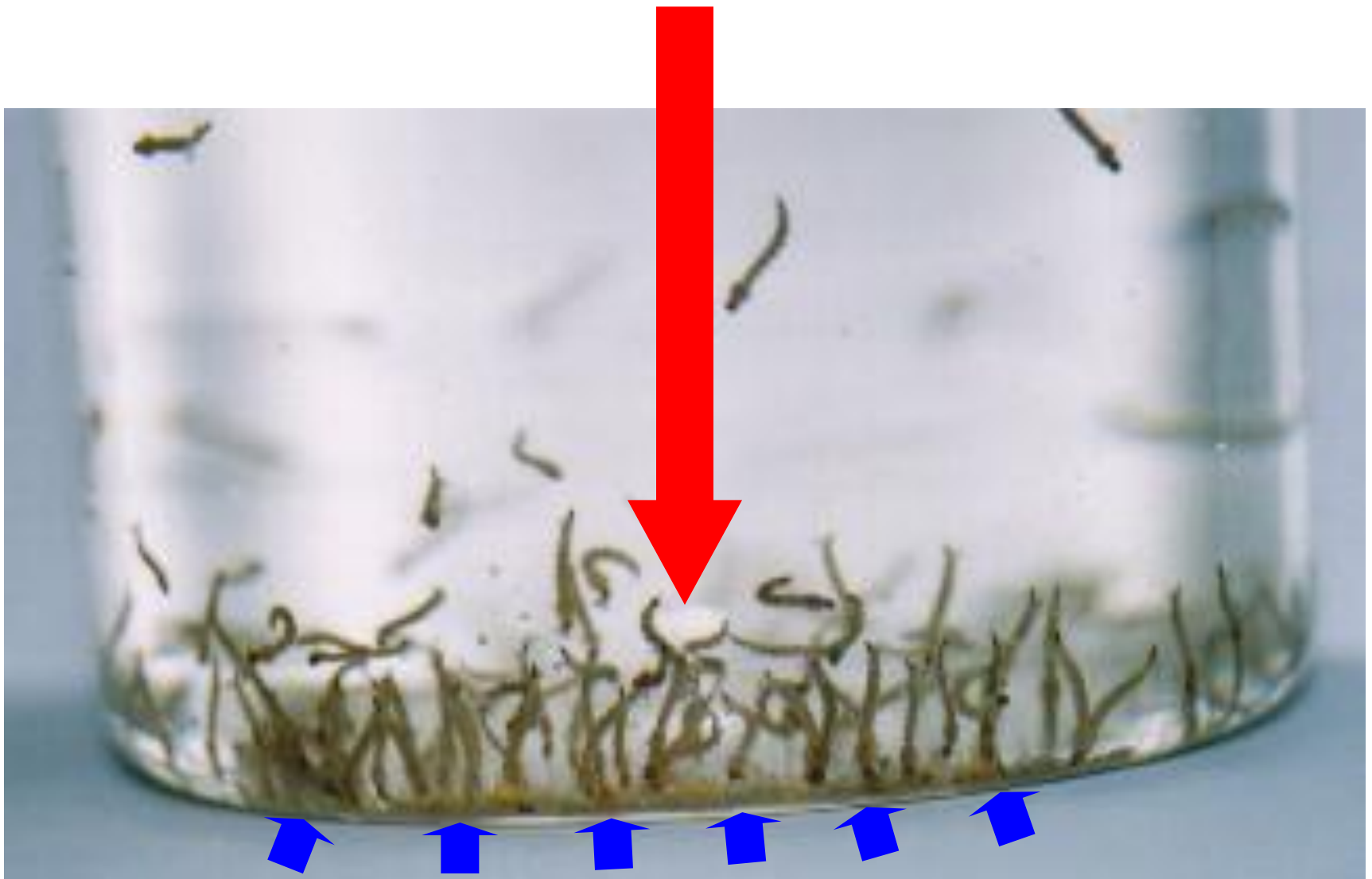
ยุงลายชอบวางไข่ที่ใด

ยุงลายชอบวางไข่ที่ใด

1 mm

ดูก็น่าเป็นเป้านิ่งที่สามารถจะกำจัดได้ง่าย

ยุงลายชอบเกาะพักที่ใด

ผนัง 2.5 %

อื่นๆ 15.3 %

เสื้อผ้า 66.5 %

มุ้ง เชือกมุ้ง
15.7 %

ระยะทางในการบิน ของ ยุงลายบ้าน(*Ae.aegypti*)

- บินได้ไกล ~ 2.5 กิโลเมตร
(สภาพแวดล้อมเปิด ไม่มีสิ่งกีดขวาง)
- บินได้ไกล ~ 50 - 100 เมตร
(สภาพแวดล้อมในเมือง)

หลังจากยุงได้รับเชื้อเดงกี เชื้อสามารถอยู่ได้ตลอดอายุขัย

ความยืนยาวของชีวิต

ขึ้นอยู่กับ อุณหภูมิ ความชื้น และภาวะโภชนาการ

อายุนึ่งลายบ้าน (*Ae.aegypti*)

เพศเมีย ~ 8.5 - 42 วัน ในธรรมชาติ

> 100 วันในห้องLab.

เพศผู้ ~ 3 - 6 วัน

ไข่นึ่งลายสามารถทนความแห้งแล้งได้หลายเดือน

ดัชนีความชุกชุมของลูกน้ำยุงลาย

Container Index (CI)

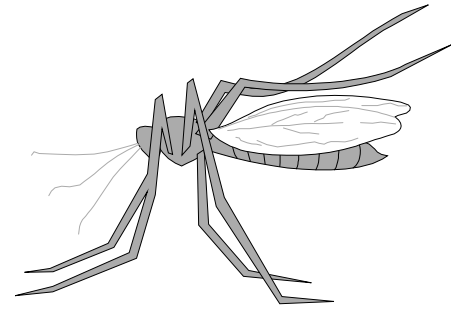
$\frac{\text{จำนวนภาชนะที่พบลูกน้ำยุงลาย}}{\text{จำนวนภาชนะที่มีน้ำทั้งหมด}} \times 100$

House Index (HI)

$\frac{\text{จำนวนบ้านที่พบลูกน้ำยุงลาย}}{\text{จำนวนบ้านทั้งหมดที่สำรวจ}} \times 100$

Breteau Index (BI)

$\frac{\text{จำนวนภาชนะที่พบลูกน้ำยุงลาย}}{\text{จำนวนบ้านทั้งหมดที่สำรวจ}} \times 100$

วิธีควบคุมลูกน้ำยุงลาย

วิธีกล (Mechanical Control) เป็นวิธีง่าย ๆ ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์

- ☯ กลบ ฝัง เพา - ทำลาย
- ☯ จัดเก็บให้เป็นระเบียบ
- ☯ ทำความสะอาด - เปลี่ยนน้ำทุก 7 วัน
- ☯ ปิดภาชนะใส่ภาชนะใส่น้ำให้มิดชิด
- ☯ จานรองขาตู้กันมด ใส่น้ำร้อนทุกสัปดาห์ ไล่เกลื้อแกง

ชีววิธี

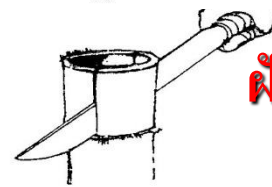
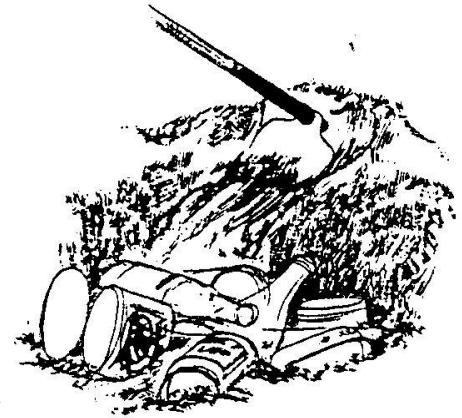
- ☯ ใช้ปลากินลูกน้ำ
 - ☯ ใช้ลูกน้ำยุงยักษ์
 - ☯ ใช้แบคทีเรีย Bti
 - ☯ ใช้ Methoprene สารเคมี
 - ☯ Temephos สารเคมีกลุ่ม organophosphorus
- ชื่อการค้า “ อะเบท แซนดาเบท ” ในรูปเคเลือบเม็ดทราย

วิธีควบคุมโดย วิธีกล

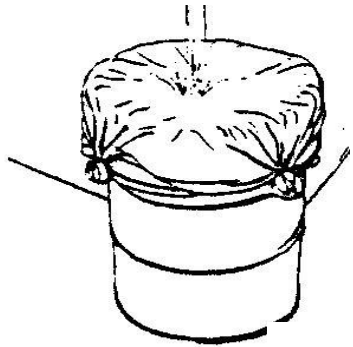
ฝัง กลบ เมา - ทำลาย
จัดเก็บให้เป็นระเบียบ
ทำความสะอาด
ปิดฝาภาชนะ

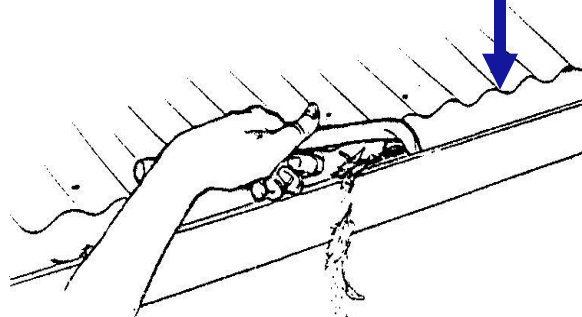
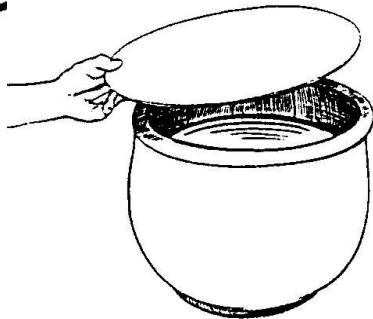
จัดเก็บ

ฝัง กลบ ทำลาย

ปิดฝา

กำจัดสิ่งอุดตัน

วิธีควบคุมโดย ชีววิธี

ปลาหางนกยูง

ปลากัด

ปลาแกมพูเขียว

ใช้ปลากินลูกน้ำ
ใช้ลูกน้ำยุงยักษ์
ใช้แบคทีเรีย Bti.

ประเด็นหลักในการสื่อสาร เรื่องโรคไข้เลือดออก

❖ ป้องกันยุงกัด

❖ กำจัดลูกน้ำ

❖ ตามดูผู้ป่วย

❖ ช่วยลดไข้เลือดออก

กำจัดลูกน้ำ

- ❖ กำจัดลูกน้ำยุงลายในบ้านตนเอง
- ❖ กระตุ้นเตือนเพื่อนบ้านและชุมชนให้กำจัดลูกน้ำอย่างต่อเนื่องทุกสัปดาห์
- ❖ สื่อสารประชาชนให้รู้จักวิธีการกำจัด/ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายในบ้าน/ชุมชน
- ❖ มาตรการ : **5 ป.** (**ปิด เปลี่ยน ปล่าย ปรับปรุง ปฏิบัติ**)
- ❖ **ป. 1 ปิด** ฝาภาชนะที่มีน้ำขัง นิ่ง ใส ป้องกันไม่ให้ยุงวางไข่
- ❖ **ป. 2 เปลี่ยน** น้ำในภาชนะที่ไม่ปิดฝาทุก **7** วัน
- ❖ **ป. 3 ปล่าย** ปลากินลูกน้ำยุงลาย
- ❖ **ป. 4 ปรับปรุง** ความสะอาดบริเวณบ้าน
- ❖ **ป. 5 ปฏิบัติ** เป็นประจำทุกสัปดาห์ : ยุงลายมีวงจรชีวิต **7-10** วัน ดังนั้นการกำจัดลูกน้ำยุงลายให้ได้ผลดี ควรทำเป็นประจำทุก **7-10** วันเพื่อตัดวงจรการแพร่พันธุ์

15 มิถุนายน 2555

วันไข้เลือดออกอาเซียน
ASEAN Dengue Day 2012

Big Cleaning Day “เก็บให้เกลี้ยง ไม่เลี้ยวยุวलय”

เก็บ 1 เก็บขยะ

เศษภาชนะชังน้ำ
แหว่งเพะพินธุ์ยุวलय
ขวดเหลือใช้ไปขาย
เป็นรายได้เสริม
เก็บแล้วรวย

เก็บ 2 เก็บบ้าน

เก็บบ้านให้ปลอดโปร่ง
ไม่ให้ยุงลายเกาะพัก
ขัดล้างคว่ำภาชนะใส่น้ำ
เปลี่ยนน้ำในแจกัน
ทุกสัปดาห์

เก็บ 3 เก็บน้ำ

น้ำคั้นน้ำให้เก็บให้หมด
โดยการปิดฝาโอ่ง
ไม่ให้ยุงลายลงไปวางไข่

ร่วมทำความสะอาดโดยพร้อมเพรียงกันทุกเดือน
และอย่าลืมกำจัดลูกน้ำยุงลาย เพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออกต่อเนื่องทุกสัปดาห์

ทิ้งไว้...มีโรค

เก็บ

ขาย...มีตังค์

สะอาด สตางค์ สบาย...

...ห่างไกล ไข้เลือดออก!!

www.thaivbd.org

กรมควบคุมโรค ห่วงใย
อยากเห็นคนไทยมีสุขภาพดี

สื่อในการสนับสนุน

<http://www.thaivbd.org/>

มาตรการ 3 - 3 - 1

การป้องกันควบคุมโรคใช้เลือดออก

ช่วงระบาด ขอให้ดำเนินการ 331 ได้แก่

1. การรายงานโรค ภายใน 3 ชั่วโมง หลังการวินิจฉัยโรค
2. กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ภายใน 3 ชั่วโมง
3. ควบคุมโรคในพื้นที่ภายใน 1 วัน

มาตรการ 5 ป. โรคไข้เลือดออก

หน้าฝนนี้ ร่มมือใช้มาตรการ
5 ป.ปราบยุงลาย เพื่อป้องกัน

“ไข้เลือดออก”

- ปิด ฝาภาชนะกักเก็บน้ำทุกชนิด
- เปลี่ยน น้ำทุก 7 วัน
- ปล่าย ปลากินลูกน้ำในภาชนะกักเก็บน้ำ
- ปรับปรุง สิ่งแวดล้อมไม่ให้เป็นที่เพาะพันธุ์ยุง
- ปฏิบัติ จนเป็นนิสัย

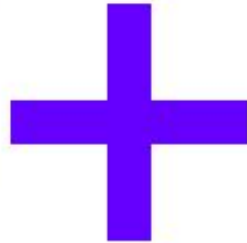

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 กรมควบคุมโรค ท้องใจ อากาศเห็นคนไทยมีสุขภาพดี

การปรับมาตรการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก เพื่อรองรับการระบาดใหญ่

พ่นเคมีฆ่าตัวแก่ยุ่งลาย

พ่น ULV โดยใช้เดลต้าเมทรินเท่านั้น
พ่นวันที่ 1, 7, 14 ในกรณีเกิดผู้ป่วย
ระลอกสอง (second generation) อาจ
พิจารณาพ่นเพิ่มในกลางสัปดาห์แรก

มาตรการ 7 ป

ปิด

ปรับ

ปลอดขยะและยางเก่า

เปลี่ยน

ปล่อย

ป้องกันไม่ให้ยุงกัด

ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

มาตรการ 7 ป เพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลาย

มาตรการ 7 ป

ปิดฝา

ปิดฝาภาชนะ

ปิดปากภาชนะเก็บน้ำด้วยผ้า
หรือตาข่ายในลอน อย่างมิดชิด จนยุง
ไม่สามารถเล็ดลอดเข้าไปวางไข่ได้

การใช้แผ่นไม้หรือสังกะสีปิด
ปากภาชนะหรือบ่อน้ำ ไม่สามารถป้อง
กันยุงลายไปวางไข่ได้

มาตรการ 7 ป เพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลาย

มาตรการ 7 ป เปลี่ยนน้ำ

เปลี่ยนน้ำทุก 7 วัน

เปลี่ยนน้ำในภาชนะบรรจุน้ำขนาดเล็ก
เช่น แจกันดอกไม้ แจกันที่หิ้งบูชาพระ
แจกันที่ศาลพระภูมิ หรือแจกันประดับตาม
โต๊ะ รวมทั้งภาชนะและขวดประเภทต่าง ๆ
ที่ใช้เลี้ยงต้นพืสด่าง ฯลฯ ทุก 7 วัน

มาตรการ 7 ป เพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลาย

มาตรการ 7 ป ปล่อยปลา

ปล่อยปลากินลูกน้ำ

เลี้ยงปลากินลูกน้ำ เช่น ปลาหางนกยูง ปลากัด ปลาซอด แล้วนำไปใส่ไว้ในโอ่ง หรือบ่อซีเมนต์ที่ใส่น้ำสำหรับใช้ (ไม่ใช่ น้ำสำหรับดื่ม) หรืออ่างเลี้ยงบัวหรือเลี้ยงไม้้ำ

มาตรการ 7 ป เพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลาย

มาตรการ 7 ป ปรับสภาพ

ปรับสภาพน้ำ

ใส่ทรายที่มีฟอสหรือทรายอะเบท(ซื้อการค้า)
ลงไปใ้ในน้ำ เพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลาย

ทรายชนิดนี้เป็นทรายเคลือบสารเคมีสามารถ
ฆ่าลูกน้ำยุงได้ภายใน 1 ชั่วโมง และคงฤทธิ์อยู่
ได้นาน 3 เดือน

ใส่น้ำในอัตราส่วน ทรายอะเบท 1 กรัมต่อ
น้ำ 10 ลิตร ทรายอะเบทได้รับการยอมรับจาก
องค์การอนามัยโลก ว่าปลอดภัยสำหรับการใส
ในน้ำดื่ม

มาตรการ 7 ป เพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลาย

มาตรการ 7 ป ปรับสภาพ

ปรับสภาพน้ำ

ใส่เกลือแกง น้ำส้มสายชู หรือผงซักฟอก ซึ่งเป็นของในบ้านคุณอยู่แล้ว มาใช้ในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย โดยใส่เพื่อปรับสภาพน้ำไม่ให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จานรองขาตู้กับข้าว

มาตรการ 7 ป เพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลาย

มาตรการ 7 ป ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (ทำลายลูกน้ำทุก 7 วัน)

หมั่นสำรวจและทำลายลูก
น้ำยุงลายทุก 7 วัน กำจัด
ขยะ และวัชพืชในบริเวณ
บ้านและชุมชนอย่าง
สม่ำเสมอ

มาตรการ 7 ป เพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลาย

มาตรการ 7 ป

ปลอดขยะ

ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและกำจัดขยะ

การเก็บทำลายขยะและเศษวัสดุ เช่น ขวดแก้ว ถังพลาสติก ขวดและแก้ว พลาสติก ผ้ายาง กระป๋อง ฯลฯ

กำจัดแหล่งที่อาจเป็นที่ขังน้ำและ ยุงลายมาวางไข่ เช่น จานรองกระถาง ต้นไม้ ภาชนะที่รูปร่างเป็นแอ่งเว้า เช่น ถ้วยขามที่แตกหรือถูกทิ้ง

หมั่นตรวจดูภาชนะรองน้ำในทุกที่ เช่น ภาชนะรองน้ำในกระถาง ภาชนะตุน้ำดื่ม หากพบลูกน้ำต้องเหตทิ้งทันที

มาตรการ 7 ป เพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลาย

มาตรการ 7 ป ปลอดยางรถเก่า

การกำจัดยางรถยนต์เก่า

ยางรถยนต์เก่าที่ไม่ใช้ ต้องเก็บไว้ในร่ม หรือคลุมให้มิดชิด เพื่อไม่ให้น้ำขังและเป็น แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย

การนำยางรถยนต์เก่ามาดัดแปลงให้เป็นประโยชน์แทนการวางทิ้งไว้เฉย ๆ จะ ช่วยกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงได้ เช่น นำ มาทำเป็นที่ปลูกต้นไม้ ที่ปลูกพืชผัก สวน ครัว เป็นที่ทิ้งขยะ เป็นฐานเสา แต่จะต้อง ดัดแปลงยางเก่านั้นให้ขังน้ำไม่ได้ หากจะ ทำเป็นที่ทิ้งขยะ ต้องเจาะรูให้น้ำระบาย ไหลออกไปได้ง่าย

มาตรการ 7 ป เพื่อกำจัดลูกน้ำยุงลาย

มาตรการ 7 ป ป้องกันยุงกัด

ป้องกันไม่ให้ถูกยุงกัด

การป้องกันไม่ให้ถูกยุงกัด โดย
นอนในมุ้งหรือในห้องที่มีมุ้งลวด

ใช้ยาทาป้องกันยุง ซึ่งมีหลายชนิดให้
เลือก ทั้งที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ และที่
สกัดจากพืช

ไม่อยู่ในบริเวณที่อับลมหรือเป็น
มุมมืด มีแสงสว่างน้อย

ใส่เสื้อผ้าสีอ่อน ๆ และหมั่นอาบน้ำ
น้ำ ให้ร่างกายปราศจากกลิ่นเหม็น
เพราะกลิ่นเหม็นจะดึงดูดยุงให้เข้ากัดได้

ชีวนิสัยของยุงลาย

❖ ออกหากินในเวลากลางวัน
8.00-17.00 น.

❖ หากินไม่ไกลจากแหล่ง
เพาะพันธุ์

❖ บินไปไม่เกิน **50** เมตร

❖ ชอบเกาะพักตามสิ่งห้อยแขวน
ต่างๆ

❖ ยุงลายตัวเมียกินเลือด
ประมาณ **3-4** วัน/ครั้ง

❖ หลังกินเลือด **2-3** วัน
วางไข่ ชอบวางไข่ในตอ
บ้ำยๆ

❖ ไม่ชอบแสงและลมแรง

❖ ยุงลายบ้านชอบกัดคนในบ้าน

❖ ยุงลายสวนชอบกินเลือดสัตว์
และคนนอกบ้าน

❖ มีอายุประมาณ **1-2** เดือน

- ❖ การคัดเลือกสารเคมีควบคุมกำจัดยุงพาหะนำไข่ออก
มติที่ประชุมแนะนำให้ใช้ สารเดลตาเมทริน 0.5 % w/v ทั้ง
สูตรเดี่ยวและสูตรผสมสารเสริมฤทธิ์ พ่น space spray ควบคุมยุง
ตัวเต็มวัย ในงานควบคุมยุงพาหะนำไข่ออก
- ❖ การคัดเลือกสารเคมีควบคุมกำจัดลูกน้ำยุงพาหะนำไข่ออก
มติที่ประชุมแนะนำให้ใช้ ทรายเคลือบที่มีฟอส 1%
- ❖ ควรมีการ Monitor สารเคมีเป็นระยะ โดยใช้ Common protocol